

Tradicijska ili tranzicijska: prapovijesni obrasci ponašanja i privredno – okolišne dinamike u sjevernoj Dalmaciji

Izvor financiranja: Sveučilište u Zadru

Šifra projekta: IP.01.2023.20

Trajanje projekta: 1. listopada 2023. do 30. rujna 2025.

Voditeljica projekta:

doc. dr. sc. Kristina Horvat Oštrić, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Istraživačka grupa:

prof. dr. sc. **Maria Letizia Amadori**, Sveučilište u Urbinu „Carlo Bo“, Italija

izv. prof. dr. sc. **Mate Parica**, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

dr. sc. **Katarina Gerometta**, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

dr. sc. **Emily Zavodny**, Sveučilište Florida, SAD

Maja Grgurić Srzentić, mag. archeol., Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Marina Šimičić, dipl. arheol., Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Rudolf Pirak-Šepak, student, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Miroslav Novak, student, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Barbara Stepić, studentica, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Martin Kuzman, student, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Teorijsko polazište i znanstveni doprinos:

Projekt je usredotočen na jednu regiju: sjevernu Dalmaciju. To je regija koja obuhvaća tri mikroregije; otoke zadarskog i šibenskog arhipelaga, nizinske i plodne Ravne kotare, te južni dio krškog Velebita. Riječ je o tri mikroregije posve različitih prirodno – geografskih obilježja, koje svojim stanovnicima od prapovijesti do danas nude različite mogućnosti, a istovremeno nameću i određena ograničenja u izboru aktivnosti i oblika ponašanja, ponajprije načina privređivanja.

Temeljnu empirijsku podlogu u stvaranju cjelovite arheološke interpretacije života i razvoja zajednica u definiranom prostornom i vremenom kontekstu predstavljaju: vrsta i karaktera nalazišta, organizacija života u odnosu na prirodne resurse, dugotrajnost života na jednome mjestu, privredne strategije i arheološka građa povezana s privrednim aktivnostima (Horvat, 2017).

Kako bi se ispitala postojana veza između čovjeka i prirodnog okruženja kao aktivnog čimbenika koji utječe i diktira način života, razvojne procese, obrasce ponašanja i

opću razvojnu dinamiku, projekt je orijentiran: (1) pitanjima strategija opstanka u različitim mikroregijama sjeverne Dalmacije kroz različita prapovijesna razdoblja; (2) pitanjima prilagodbe prapovijesnih zajednica prirodnim mogućnostima i potencijalima lokalnog ambijenta kroz različita prapovijesna razdoblja; (3) uvjetovanosti ponašanja zajednica prirodnim realitetima i kulturno determiniranim tradicijama; (4) pitanjima iskorištavanja prirodnih resursa; (5) definiranju kritičnih resursa kroz različita prapovijesna razdoblja; (6) tumačenju obrazaca ponašanja i privredno – okolišnih dinamika u prapovijesti sjeverne Dalmacije.

Za istraživanje su odabrana tri arheološka nalazišta. Neolitičko nalazište koje je smješteno u samom središtu Ravnih kotara, eneolitičko na otoku Knežaku pokraj Malog Iža, a višeslojno na obroncima južnog Velebita. Važno je naglasiti kako je eneolitik jedno od najslabije istraženih prapovijesnih razdoblja na istočnom Jadranu, te da eneolitičko, djelomično potopljeno nalazište uključeno u projekt pripada novootkrivenom tipu prapovijesnih nalazišta na istočnom Jadranu. To je razlog više velikog znanstvenog doprinosa ovog projekta u proučavanju prapovijesti istočnog Jadrana i kompetitivnosti projekta u odnosu na postojeća istraživanja prapovijesti na tom području.

Rezultati arheoloških istraživanja i provedenih analiza, posebno geoarheoloških, mikromorfoloških i zooarheoloških, omogućiti će definiranje strategija opstanka u različitim mikroregijama sjeverne Dalmacije kroz različita prapovijesna razdoblja i dati odgovor na pitanja prilagodbe prapovijesnih zajednica prirodnim mogućnostima i potencijalima lokalnog ambijenta, te uvjetovanosti ponašanja zajednica prirodnim realitetima i kulturno determiniranim tradicijama. Također, zahvaljujući provedenim interdisciplinarnim analizama, moći će se preispitati starije arheološke hipoteze i materijalni ostatci u okviru suvremenih teorijskih rasprava. To se posebno odnosi na ideju o složenom agropastoralnom sustavu u kojem su nizinska i/ili ravničarska naselja istočnog Jadrana korištena za poljoprivredu, a brdsko – planinski prostori sa špiljama za stočarske aktivnosti (Batović, 1979, 475; Gerometta, Boschian, 2022, 75). U interpretacijskoj fazi, projekt će bazirat na sveobuhvatnoj interpretaciji u koju će biti uključeni kulturni i okolišni podaci, odnosno tradicionalni stilsko – tipološki i moderni interdisciplinarni pristup.

Među interdisciplinarnim analizama, zahvaljujući kojima ovaj projekt pripada međunarodno kompetitivnoj problematici, važne su i arheometrijske analize usredotočene na podrijetlo, sastav i tehnologiju proizvodnje predmeta od gline. Riječ je o analizama koje su iznimno rijetko zastupljene u proučavanju prapovijesti istočnog Jadrana, a koje omogućuju proučavanje iskorištavanja lokalnih i stranih resursa kroz različita prapovijesna razdoblja, proučavanje putova razmjene dobara, povezivanje artefakata pronađenih na istraženim nalazištima s njihovim proizvodnim centrima i sl.

Zahvaljujući uključenosti znanstvenika – suradnika sa drugih ustanova u Hrvatskoj i inozemstvu, stvoriti će se baze podatka koje će moći koristiti znanstvenici širokog spektra zanimanja, čime će se povećati vidljivost matične institucije.

Predloženi projekt osim znanstveno – istraživačkog doprinosa, poslužiti će kao polazište u planiranju budućih interdisciplinarnih i međunarodnih istraživačkih

projekata, koji su na tragu suvremeno koncipiranih istraživanja u području prapovijesne arheologije. Istraživačka tema doprinjet će vidljivosti i kompetentnosti predlagatelja i suradnika na projektu, kao i matične institucije.